

Արդ քանի որ շ զիւրն առինք՝ տեսնենք փորձը:

Table with 3 columns: ա, Ե, ի. Rows include աչտ, աչտ-արակ, աչտ-անակ, աչտ-իչատ, դ-աչտ, հ-աչտ, դ-աչտ-ան, պ-աչտ-պան, պ-աչտ-ել, ա-աչտ եւն:

Table with 3 columns: Բ, ո, ու. Rows include Բ-(Բ)չտ-իկ, Բ-(Բ)չտ-եակ, Կ-(Բ)չտ-ամբանք, Կ-(Բ)չտ-անամ, մ-(Բ)չտ-իկ, մ-(Բ)չտ-նջե-նաւոր, ո-(Բ)չտ-ունի եւն:

Այս քանի մը օրինակներով՝ կարծենք, կրցաւ ապացուցուիլ, որ հայ լեզուի ուղղագրութիւնն ալ ունի իւր որոշ կանոններն, որք կրնան մեկնուիլ եթէ զրեւու լեզուա-գիտական ու հնչական օրէնքներն ուսումնա-սիրուին:

Երկրորդ օրինակն է՝ ի զիւրն: Արդ ի ձայնաւորէն ետքն երբեք միջակ (հըն-չող) զիւր չի դար 15, այլ միջտ կա՛մ թաւ զիւր, կա՛մ լերկ (պայթուցիկ) օրինակ՝

Table with 2 columns: իք, իտ. Rows include առ-իք, բլ-իք, դաւ-իք 16, ծղր-իք 17, իրճ-իք, կնճ-իք, հաւկ-իք, վ-իք, ք-իք եւն:

14 Ձեռագրաց մէջ աւելի ճիշդ ձեւով կը գտնուի, եւ այս տողերս գրողն 33 տարիներ յառաջ պահած է, սակայն՝ քանի որ ճ-իչտ ձեւն ալ կայ, եւ զարտադրութիւն կազմողն՝ որչափ զիտենք, միայն այս բանն է, լաւագոյն պիտի համարուէր, եթէ ընդհա-նուր կանոնին հետ համաձայնուէր:

15 Մի միակ բանն է՝ երկրորդ զէմքի ստացա-կան ու ցուցական անականը. այսպէս՝ ձեռքնդ, լե-գուիդ, բայց այս բանն ալ մի կ'տարր է: 16 Հայերէն ուղղագրութեան կանոնը պահելու համար՝ ը քով փոխանակուած է, օր. David, David (նայիլ յն.): 17 Պատկերազարդ բնական պատմութեան մէջ դով գրուած է՝ — եւ այս սխալ է —, իսկ տեղ մը՝ ք:

Երրորդ եւ վերջին օրինակն աւելի հե-տաքրքրական է.

Հայերէն լեզուն ունի՝

հէգ = հիգութիւն բառ մը, որ կը գրուի նաեւ հէք = հիգութիւն. արդ այս երկու ձեւերէն ո՞րը զոհելու է՝ աշխարհ-հարարի միօրինակութեան սիրոյն համար: Անշուշտ ոչ-ուղիղ ձեւը: Երկու ձեւերն ալ ձեռագրական են, երկու ձեւերն ալ գործա-ծական:

Կարճ համեմատութիւն մը ցոյց պիտի տայ, որ հէգ ձեւն է ուղիղն եւ ա՛յս պահ-լու է:

Ե զրէն ետքը ք շատ ցանցաւ է, եւ զրեթէ միայն այս հէք բառին մէջ բառա-կազմիկ տարր է: Կրնայ ընթերցողն ինքնին դատել՝ ըննելով հետեւեալ բառերը.

հէգ մասնէք (Գիրք թագաւ. Չոհրայ. հրտր. էջ 145). մէկ անգամ միայն գործա-ծուած:

չէք, ձեռէք (այսինքն չէ դ ա ծ ն եր, ու-րեմն յոգնակիակերտ մասնիկ).

երդէք (նոյնպէս բայերու յոգնակիակերտ մասնիկ).

«արժէ = հ ա ս ց է՝ ի պէս կազմուած, թէ պարսկ. էրզ կամ էրճ-է (տես Գէորգ Գալբի պարսկ. բա-ռագիրքը).

օրհնէք = մոմ-օրհնէք, հոս ալ բառա-կազմիկ չէ քն.

երբէք 18:

Իսկ Գով գրուած ունինք բազմաթիւ բա-ռեր, այսպէս.

հէգ, էգ, եղէգ(ն), մէգ, տէգ, սէգ, վէգ եւն:

Ուրեմն այսչափ պարզ բառերու բազմու-թիւնը կը ստիպէ հայ ուղղագրութիւնն՝ այսուհետեւ հէգն գործածելու եւ հէքն՝ մերժելու:

Թէ իրաւունք ունինք հէգ ձեւը միայն գործածելու իբր ուղիղ, կ'ապացուցուի նաեւ ժխտական կերպով. է եւ ք զրեթով 18 «Երբէք» բառը՝ չենք կրնար ըմբռնել, թէ ինչո՞ւ մինչեւ վերջերս կը պաշտպանուէր, եւ նոյն իսկ «Չարգացելոցի» բազմահմուտ քերական հեղե-նակը (էջ 216) երկու երեք տեղ յառաջ կը բերէ այս ձեւով, ուր ծանօթութեան մէջ կ'աւելցնէ՝ «ոմանք ի հնագոյն զրչած զրեն երբէք», իսկ էջ 686 կը զրէ «Երբէք կամ երբէք»: «Վիեննական դպրոցը» միջո-մերձած է՝ 40—50 տարիներէ ի վեր երբէք ձեւը, եւ միջո երբէք գրած է, եւ վերջամասնիկը կը կազմէ՝ ում-եք, ուստ-եք, ուր-եք քերականական մասնակա-նութիւն, որոնցմէ մէկն ալ է՝ երբ-եք:

ՖԵԼԻՔՍ ՕՍՎԱԼԴ ԵՐԿՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԳԵՐՄ. ԹՐԳՄ. ՕՏՏՈՅ ՎԻԼՔԷՆՍ

ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԲՆԱԳՐԷՆ ՓՈԽԳՐՈՒԹ ԸՆԹԵՐԷՆԻ

ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

30. — Այս բաժինը կարեւոր լրացու-ցիչ մաս մըն է, եւ այն ո՛չ միայն իբրեւ ճիշտ Մատենագիտական մը Հայաստանի Եր-կրախօսութեան մասին ճանող ընդարձակ ու համառոտ գրութեանց եւ յօդուածնե-րու, այս կողմանէ՝ գրուած այժմ՝ իբր գրեթէ կրկին տասնեակ տարի յառաջ, կրնար աւելի ճիշտացուիլ, ինչպէս բացա-կրնար աւելի ճիշտացուիլ ներածութեան տրած ենք արդէն գործոյս ներածութեան մէջ: Սակայն այս Մատենագիտականը՝ թուարկեալ Թ. 1—109՝ անփոփոխելի թուարկութիւն մը կը կազմէ՝ ուրիշ տեսա-ամբողջութիւն մը կը կազմէ՝ ուրիշ տեսա-կէտով, այն է՝ իբր փոխարինող այն բազ-մաթիւ ծանօթութեանց, որոնք այլապէս իւրաքանչիւր էջին ներքեւ պիտի գետե-րուէին:

Մտադիր ընթերցող մը դիտած է ար-դէն անշուշտ թէ միւր թարգմանած Եր-կրախօսութեան գրեթէ ամէն էջին մէջ կան բազմաթիւ թուանշաններ՝ որոնք սովորաբար ծանօթութեանց նշանակներ սովորաբար մտնողութեանս մէջ կան են: Արդ նրկրախօսութեանս մէջ կան կրկին թուանշաններ: Նախ կան շարք կրկին թուեր՝ որոնց համապատասխանող մը թուեր՝ որոնց համապատասխանող չէր էջին ներքեւ: Բայց ասոնք՝ նոյնպէս շարունակեալ թուարկութեամբ (ծան. 1—88) եւ մանրատա՛ կը կրեն միշտ «Ծ. Թ.» ստորագրութիւնն. այսինքն

1. Հմմտ. վերջ հանդ. Ամս. 1929, էջ 15—22:

